

Aydınlanmanın Öğretmeni Niyazi Altunya*

Şule Sam**

ÖZET

Bu çalışma eğitimci, sendikacı, araştırmacı ve yazar Niyazi Altunya'nın düşüncelerini ve çalışmalarını içine alacak şekilde biyografik portresini çizmeyi amaçlamaktadır. Araştırma Altunya'nın yetiştiği çevreyi, düşünce dünyasını şekillendiren koşulları, deneyimlerini ve araştırmalarını içermektedir. Öğretmen örgütlenmesi, köy enstitüleri, eğitim hakkı, laik eğitim ve öğretmen yetiştirme Altunya'nın önemle üzerinde durduğu konular olup çalışmalarının da eksenini oluşturmaktadır. Doğduğu ve yetiştiği dönem itibariyle eğitim alanında birçok değişim ve dönüşüme tanıklık etmiş ve bu

---

* *Niyazi Altunya, The Teacher of Enlightenment*

** Türkçe Öğretmeni, MEB, sule_sam@hotmail.com

** *Turkish Teacher, MoNE*

süreçlerin içinde yer almış olan Niyazi Altunya'nın yaşamı ve çalışmaları, dönemin siyasal ve kültürel arka planıyla birlikte ele alınmıştır.

Bu çalışmada veriler belgeler ve görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Sözü edilen belgeler Altunya'nın deneyimlerini paylaştığı ve düşüncelerini ortaya koyduğu çalışmaları olup, bu belgelerden elde edilen bulguların güvenilirliği görüşmeler yoluyla desteklenmiştir. Sonuç olarak, Niyazi Altunya'ya ilişkin biyografik çalışmayla Türkiye eğitim tarihinde örnek alınması ve ders çıkarılması gereken önemli bir birikimin olduğu ve bu birikimden yararlanılması gerektiği saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Niyazi Altunya, biyografi, eğitim, örgütlenme, laiklik

ABSTRACT

This study aims to depict biographical portrait of educator, trade unionist, researcher and writer Niyazi Altunya through his thoughts and works. The thesis embodies the environment in which Altunya grew up, conditions that have shaped his world of thought, his experiences and his researches. He has elaborated his studies in teacher organisation, village institutes, right to education, secular education and teacher training and these topics establish the framework of his main works. He has been witnessing several changes till early years of his life and he took part in these processes. Niyazi Altunya's life and works are reviewed with political and cultural background of the era. The data in this study has been gathered via documents and interviews. The documents are the works in which Altunya shared his experiences and thoughts; reliability of the findings obtained from the documents has been supported by interviews. As a result of this biographical study, it is determined that Niyazi Altunya has significant fund of knowledge that should be taken as an example and benefited from, in Turkey's education history.

Keywords: Niyazi Altunya, biography, education, organising, secularism

Türkiye’de eğitim araştırmalarıyla, özellikle de öğretmen yetiştirme ve öğretmen örgütlenmesi tarihiyle ilgilenenler Niyazi Altunya adını duymuşlardır. Cumhuriyet rejiminin ilk çeyreğinde dünyaya gelmiş olan Niyazi Altunya bir köy okulundan ilköğretmen okuluna, oradan da Gazi Eğitim Enstitüsüne varan öğrenim yaşamına yüksek lisans ve doktorayı da eklemiş, farklı eğitim kurumlarında görevler üstlenmiş, Türkiye eğitim tarihine dair kapsamlı araştırmalar yapmıştır. Başta öğretmen örgütlenmesi, köy enstitüleri, öğretmen yetiştirme, eğitim hakkı ve laik eğitim olmak üzere çeşitli konuları kapsayan bu araştırmalarını deneyimleriyle birleştirmiş ve eğitim alanında önemli çalışmalar ortaya koymuştur.

Türkiye’de modernleşme yolunda atılan adımlar yoksul ve yetenekli birçok köy çocuğu gibi Niyazi Altunya için de öğrenim fırsatı yaratmış ve düşünsel dünyasının şekillenmesinde etkili olmuştur. Türkiye eğitim tarihinin en özgün ve örnek modellerinden biri olarak kabul edilen köy enstitüleri yine bu dönemde Altunya’nın hayatında büyük yer kaplamıştır. İlk öğretmeni bir köy enstitüsü mezunudur. Sonrasında devam ettiği ilköğretmen okulu da köy enstitülerinden gelen mirası taşımaktadır. Niyazi Altunya’nın eğitime, eğitim hakkına, öğretmenlik mesleğine ve laikliğe bakışı, bu süre zarfında olgunlaşan görüşleri ve kişiliği ekseninde şekillenmiştir.

Eğitimci, araştırmacı, yazar Niyazi Altunya’yı eğitim tarihinde önemli bir yere oturtan bir diğer özelliği de sendikacılığıdır. Altunya Türkiye’de sendikal haklar açısından ilklerin yaşandığı Eğitim-İş Sendikasının kuruluşunda yer almış ve beş yıl bu sendikanın başkanlığını yürütmüştür. Eğitim-İş Sendikasının kuruluşu devlet memurlarının örgütlenmesinin önünü açması ve evrensel hak belgelerine dayanan yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesini sağlaması açısından büyük değere sahiptir. Niyazi Altunya da bu yönüyle kamu sendikacılığı tarihinde büyük bir görev üstlenmiş ve Türkiye örgütlenme tarihinde yerini almıştır. Bu bağlamda Niyazi Altunya’nın yaşam öyküsü ve

araştırmaları, bir dönemi ve bir kuşağı anlamak ve geçmişten bugüne ışık tutmak adına eğitim tarihinde önemli bir kaynaktır.

Bu çalışma Niyazi Altunya'ya dair bir biyografi (yaşam öyküsü) çalışması olup doğduğu ve yetiştiği çevre, öğrenim ve meslek yaşamı, eğitimin çeşitli alanlarındaki görüş ve önerileri, uzun araştırmaları sonucu ortaya çıkmış belli başlı eserleri ve hakkında yazılmış yazılar ekseninde kendisine ait kişisel ve içinde bulunduğu/tanıklık ettiği döneme dair toplumsal bir bellek oluşturmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırmanın amacı doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden öyküsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Öyküsel analiz, hikâyede açığa çıkan yaşantıların anlamını kavramak için, insanların söylediği hikâyeleri çeşitli şekillerde analiz ederek kullanır (Merriam, 2013:23). Bu yöntemde analizi yapılacak olan öykü metnini oluşturmak için, birinci kişi ağzından elde edilen deneyim hikâyeleri veri kaynağı olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmada verilerin büyük bir çoğunluğu biyografisi çizilen Niyazi Altunya'yla yapılan görüşmelerden elde edilmiş, yanı sıra kendisiyle ilgi daha önce yapılmış olan biyografik çalışmalardan da yararlanılmıştır.

Biyografi yazımında kişinin içinden geçtiği dönemi belgelere, kaynaklara ve tanıklıklara dayalı olarak anlatma gerekliliği, bu türü kişisel bir yaşam öyküsü olmaktan çıkarır ve ona toplumsal bir anlam kazandırır. Böylece biyografi (yaşam öyküsü) toplumsal bilgi ve kültür aktarımında önemli bir araç durumuna gelir. Kara'nın (2017:74) belirttiği üzere, kültürel kimlik taşıyıcısı bir bellek türü olarak birey biyografisi, temsil ettiği kültürel kimlikle davranış bilgisinin kuşaklara aktarılması ve sürekliliğine aracılık eder. Bu açıdan biyografi, toplumları anlamak ve anlatmakla yükümlü bilim dalları açısından değerlidir. Tüm bunların yanı sıra biyografik bir çalışmada olması gereken en önemli özelliklerden biri tarihsel gerçeklik bağlamında iyi yapılandırılmış olmasıdır. Araştırmacının bu gerçekliğe aykırı bir

şekilde, ele alınan kişinin yaşam öyküsüne bir şeyler eklemesi veya ondan bir şeyler çıkarması, o yaşam öyküsünün tarafsızlığına gölge düşürmekte ve güvenilir bir araştırma modeli olmasının önüne geçmektedir. Güvercin'in (2015:13) belirttiği gibi, biyografik araştırmalar öznelerin deneyimlerine odaklanması, nesnel değerlendirme yöntemleri önermeleri ve nitel araştırmacıların da öznel bakış açısı geliştirmeden araştırmalar gerçekleştirebileceğini örnekleme açısından önemlidir. Niyazi Altunya'yı konu alan bu biyografi tarafsızlık ve güvenilirlik ilkelerine uygun olarak yazılmıştır. Bu yönüyle de biyografinin, bir kültür taşıyıcısı olma ve toplumsal belleğe katkıda bulunma özelliğine sahip olduğu düşünülmektedir.

Bulgular ve Yorum

Niyazi Altunya 1 Nisan 1942'de Isparta'nın Sütçüler ilçesinin Hacıahmetler köyünde doğmuştur. Geçimini çiftçilikle sağlayan ailenin 14 çocuğundan altısı salgın hastalıklar sebebiyle farklı zamanlarda hayatını kaybetmiş olup hayatta kalan sekiz çocukta beşincisi olarak yaşamını sürdürmekte olan Niyazi Altunya, doğum tarihinde bir hata ihtimalinin olmamasını, o zaman Umumi Hıfzıssıha Kanunu'na (Genel Sağlık Bilgisi Kanunu) göre altı çocuğu sağ olarak dünyaya gelen ailenin yol vergisinden muaf tutulduğu bilgisini paylaşarak açıklar (Özberk, 2011). Niyazi Altunya zorlu yayla yaşamı içerisinde unutamadığı anlardan biri olarak öğretmen ve yazar olan ve 62 yaşında kanserden vefat eden kardeşi Hüseyin'in doğumunu şöyle anlatır:

Benden dokuz yaş küçük kardeşim Hüseyin'in ilginç doğumunu hâlâ hatırlarım. Yayladayız. Öğle vakti. Annem, Fatma yengeyi çağırmanı istedi. Yenge yirmi yirmi beş dakika ötedeki davar evindeydi. Keçi sağıyordu; geliyorum, dedi. Ben hemen döndüm geldim, bu arada kardeşim doğmuş. Annem yarı baygın, ben yerdeki kilimi ya da çulu üstlerine örttüm. Şaşkındım. O arada yenge geldi. Hüseyin sağlıklıydı. İki yıl sonra kızamıktan bir büyüğü Ahmet öldü, Hüseyin yarı yoldan döndü. Hüseyin'i birkaç ölü çocuk doğurup sonra da kocasını kaybeden halam almak istedi. Hiçbirimiz razı olmadık. Çilemizi birlikte çekmeyi yeğledik.

Niyazi Altunya'nın doğduğu 1942 yılında tüm ülkede olduğu gibi, Toroslar'ın 1850 metre yukarısındaki Hacıahmetler köyünde de kıtlık ve kuraklık yaşanır. Öyle ki neredeyse köyün tüm oğlan çocukları ölür. Az ve verimsiz toprağında buğday, arpa ve çavdardan başka bir ürünün yetişmediği bu orman köyünde sorunların başını susuzluk çeker. Susuzluk nedeniyle komşu köyler arasında anlaşmazlıklar yaşandığı dahi görülür. Köylülerin temel geçim kaynağı kıl keçidir. 1950'lerde köye gelen el dokuma halı işçiliği önemli bir geçim kaynağı olma özelliğini 1970'lere kadar sürdürür. Kazancın büyük kısmının aracıya gittiği bu işçiliğin akciğer kanseri ve çeşitli ortopedik hastalıklara neden olduğunu belirten Niyazi Altunya, iki küçük kız kardeşinin halı işçiliği ile aile bütçesine önemli katkılar sağladığını sözlerine ekler.

Niyazi Altunya'nın, kişiliğinin oluşmasında, zorlu yaşam şartlarına karşın dayanışma ve paylaşımın ön planda olduğu ailesi büyük önem taşır. Niyazi Altunya babasını çocukluk hayallerinde önemli bir figür olarak tanımlar. Babası en yabani atları bile evcilleştirebilen, iki kilometrelik yoldan güğümlerle su taşıyarak üzüm bağı kuran, köyde ilk ve tek arı yetiştiriciliğini yapan güçlü bir babadır onun gözünde. Niyazi Altunya farklı merakları olan örnek bir insan olarak nitelendirdiği babası kadar güçlü olmayı her zaman hayal etmiş ancak bunu, okuyup kendi dünyasını kurarak yapması gerektiğini düşünmüştür. Komşu köydeki mahalle mektebinde okumuş ve askerde de yeni yazıyı öğrenmiş olan baba Mümin Altunya çocuklarının derslerine yardımcı olmaya çalışır. Kurallara uygun el yazısı yazabilen baba Altunya uzun yıllar mektuplaşma geleneğini sürdürür, uzaktaki çocuklarıyla mektuplaşır. Köyde eski yazıyla yazılmış olan mektuplar için de daima onun kapısı çalınır. Çocukların bakımıyla birlikte yayla işlerini de sırtlanana anne Havva Altunya ise okuryazar değildir. Çocuk sayısının fazlalığına ve kırsalın geleneksel yapısına rağmen ailede sevginin paylaşımı oldukça hakça ve hissedilir derecededir (Özberk, 2011):

Bunca sıkıntıya karşın sevgi açığımız olmadı. Zavallı annem, babam hiç ayırım yapmadan hepimizi sevdiler. Annem, ölen tüm çocuklarının çamaşırlarından birer örneği sakladı. Zaman zaman onları koklar, sever, ağlardı. Evlendikleri halde ablalarımın azıcık olan yağ, et, balımızdan payları ayrıldı. Bana da okula bal payımı gönderirlerdi. Tabii bana hiç düşmez, arkadaşlarım birer parmak alıp bitirirlerdi.

Niyazi Altunya'nın, sevgilerini cömertçe gösterdiklerini ifade ettiği, babası Mümin Altunya 78, annesi Havva Altunya 82 yaşında kanserden vefat eder (Özberk, 2011):

Ailemden aldığım bu terbiye, yaşamımın biçimlenmesinde çok etkili oldu. İki çocuğum, iki torunumu yetiştirirken onlardan aldığım eğitimin bir hayli etkili olduğunu düşünürüm.

Öğretmen okuluna girdikten sonra yaz aylarında ailesine köyün işlerinde yardım etmeye devam eden Niyazi Altunya kendisini hayalleri zengin bir çocuk olarak tanımlar ve hayallerinde güzel bir ev yapar, iyi cins hayvanlar, meyve, sebze yetiştirir. En çok da bol su bulmak ister. Yaşlılarından farklı şeyler yapmayı sever. El becerileri de iyidir. 7-8 yaşlarında tek ağaç şişle kendi kıl çoraplarını örmeye başlar. Babasından görerek ağaçtan kaşık, kirman gibi şeyler yapmaya çalışır. Hatta ilkokulun ilk sınıflarındayken şimşir ağacından küçük bir Atatürk büstü bile yapar.

Niyazi Altunya öğreniminin ardından başlayan çalışma yaşamıyla birlikte kendi çekirdek ailesinin temellerini atar. Diyarbakır'daki görevi sırasında, milli eğitim müdürünün acizliğine ve işlerin yürümemesine başkaldırır. Yaşadığı anlaşmazlık nedeniyle geçirdiği soruşturma üzerine Yozgat'a sürgün edilir. Burada ilkokul öğretmeni Süheyla Yortanlıoğlu ile tanışır. Yozgat küçük bir yerdir ve öğretmen de olsa bir erkek ve bir kadının baş başa kalmaları mümkün değildir. 2 Temmuz 1972'de evlenirler. Kızları Eylem 1973'te, Evren 1975'te dünyaya gelir. Böylece Altunya ailesi genişlemeye devam eder. Eylem diplomat, Evren müzik öğretmenidir. Sınıf arkadaşı Serdar Erdem Bayram'la evli olan kızı Evren'den "Torunlar benim hayatla bağlarımı yeniden güçlendirdi.

Onlarsız bir dünyam yok” dediği Sarp ve Ada isimli iki torun sahibi olur.

Yaşamı süresince hukukun üstünlüğüne inandığını, hak ve sorumluluklar konusunda örnek bir yurttaş olmaya çalıştığını belirten Niyazi Altunya, kızının müzik bölümü sınavında uğradığı haksızlık üzerine iki ayrı dava açar ve kazanır. Öğretmen Dünyası Dergisi’nde (2014) yapılan bir söyleşide kızı Evren, babasını kahvaltılarında eğitimlerine kadar çocuklarının her şeyiyle ilgilenen, özverili ve çalışkan bir insan olarak nitelendirir.

Niyazi Altunya’nın çocukluğu, eğitim yaşamı ve hâlâ devam etmekte olduğunu belirttiği öğrenme süreci açısından önemli ipuçları içermektedir. Kendisi için örnek bir figür olduğunu belirttiği babası, dönemin temel eğitim kurumlarından olup dinî eğitim veren bir mahalle mektebini (sıbyan mektebi) bitirmiştir. Yeni yazı ile okumayı ve yazmayı 1929-1930 yıllarında askerlikte öğrenmiştir. Zira ordu (1928’den itibaren) bugün olduğu gibi, o dönemde de yetişkinlere okuma yazma öğretimi açısından önemli bir kurumdur. Cumhuriyet reformlarının henüz kırsal bölgelere ulaşmadığı bir dönemde hem eski hem de yeni yazıyı bilen Mümin Altunya ihtiyacı olanların kapısını çaldığı, sevilen ve sözü dinlenen, üretken ve çok yönlü bir kişi olup arıcılık ve üzüm yetiştiriciliği yaparak yaşadığı dağ köyünün gelişimine katkıda bulunmaya çalışmıştır. Anne ve baba Altunya’nın dindar olmalarına karşın çocuklarına dogmatiklikten uzak, paylaşım kültürünün ön planda olduğu ve sevginin cömertçe sergilendiği bir aile ortamı sundukları düşünüldüğünde; Niyazi Altunya’nın öğrenmeye, araştırmaya ve üretmeye dair ilgisinin ilk tohumlarının bu dönemlerde atıldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Niyazi Altunya’nın öğrenim yaşamı bir köy okulunda başlamıştır. İlk öğretmeni Gönen Köy Enstitüsü eğitim kursu mezunudur. Sonrasında gelen köy enstitülü öğretmeni için Niyazi Altunya “yazgımı değiştiren öğretmen” ifadesini kullanır (Özberk, 2011):

Tüm olanaksızlıklara karşın okul yaşamım, hele öğretmenim geldikten sonra çok canlandı ve renklendi. Öğretmenimden öğrendiklerimin çoğu hâlâ aklımdadır. Okula girmeden önce mahalle imamından dini bilgiler alırdık. İmam bizi, anlattığı yalan yanlış hikâyelerle dehşete düşürürdü. Ben korkudan geceleri terlere boğulur, uyur uyumaz da altımı ıslatırdım. Beni oldukça akıllı uslu bulan babam, anam, ablalarım buna bir anlam veremezler, kocakarı ilaçlarıyla önlemeye çalışırlardı. Örneğin hoca, komşunun tavuğuna taş atanın öbür dünyada dilinin ensesinden çıkarılıp onunla vücudunun tavana asılacağını söylerdi. Köyde yaşayıp da komşusunun tavuğuna taş atmamış çocuk olabilir miydi? Okula girince bunlardan kurtuldum ve dünyam çok sevimli hâle geldi. Eğitimcim de, öğretmenim de pozitif, sevilesi bir dünyanın temsilcisi idiler.

Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra girişilen modernleşme hamleleriyle birlikte eğitime verilen, laik değerler ışığında toplumu dönüştürme misyonu, öğretmen yetiştirmede hızlı sonuçların alınmasını sağlayacak bir model ihtiyacını doğurmuştur. Büyük çoğunluğu kırsalda yaşayan nüfusun öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere ilk olarak köy eğitimci yetiştirme kursları, ardından da köy enstitüleri açılmıştır. Her iki girişimin kazanımı olarak ifade edilebilecek modernleştirici öğretmenin birer örneği olan bu iki öğretmen Niyazi Altunya'nın öğrenim yaşamında büyük rol oynamış, aydınlanmacı dünya görüşünün ilk tohumları bu dönemde atılmıştır.

Beş yıllık Hacıahmetler Köyü İlkokulunu 1956 yılında bitiren Niyazi Altunya o yıl, kısa bir zaman önce köy enstitüsü olan Isparta-Gönen İlköğretmen Okulunu kazanır. Köy enstitülerinin kapatılmasının ardından açılan ilköğretmen okulları, öğretmen yetiştirmede oluşan boşluğu dolduramamış ancak Niyazi Altunya'nın ifadesiyle köy enstitüleri geleneğinden kalan uygulamalar köy kültüründen gelen öğrencilerin dönüşümünde büyük etki yaratmıştır.

O dönemde hâlâ köy enstitüsü geleneğinin devam ettiğini ifade eden Niyazi Altunya "gerekli dersler çıkarılabildiğinde bir hazinenin saklı olduğunu" belirttiği köy enstitüsü sisteminden çok etkilenmiş ve bu konuya araştırmalarında yer vermiştir. Köy enstitülerinin kuruluş amacı, işleyişi, kapatılma süreci ve etkilerinin, dönemin siyasi ve

kültürel arka planıyla anlatıldığı “Köy Enstitüleri Sistemi Toplu Bakış” adlı kitabında Altunya (2014:5) köy enstitüsü sistemini “Bu topraklarda yetişmiş yurtsever eğitimcilerin; Türk devriminin gerekleri ve ülke gerçekleri ile çağdaş eğitim bilimlerinin sentezinden yarattıkları özgün, ulusal bir modeldir” şeklinde tanımlar. Ona göre “çağdaş eğitimin dünyaya örnek olmuş kalesi” olarak nitelendirdiği köy enstitüleri “Yüzyıllarca ezilmiş, horlanmış, aşağılanmış köy insanının, bilimin mürşitliğinde yazgısını değiştirme mücadelesinin simgesidir. Bu nedenle de tarihteki yerini ve güncelliğini koruyor, koruyacaktır” (Altunya, 2014).

Meslek hayatına 1962 yılında atılan Niyazi Altunya bu tarihte Isparta Gönen İlköğretmen Okulundan mezun olur ve Hakkari'nin Ördekli (Kotranis) köyüne atanır. Öğretmenliğinin ilk yılları olduğu düşünüldüğünde, burada yaşadığı deneyimler onun için zorlayıcı olduğu kadar öğreticidir de. Köyde okul çağında 80-100 arasında çocuk olmasına karşın aileler okula gönüllü göndermemektedirler. Niyazi Altunya kız çocuklarının hiçbir şekilde okula gönderilmediğinin altını çizer. İki aylık bir uğraştan sonra 6'sı kız olmak üzere 46 öğrencinin okula devamını sağlar. O koşullarda bu durumu “olağanüstü” olarak nitelendiren Niyazi Altunya, öğrenci devamını sağlamada yasaların ve nutukların hiçbir işe yaramadığını belirtir. Köydeki jandarma karakolunu da hiçbir zaman bu işe karıştırmadığını ve kitaplarda yazmayan yöntemler deneyerek bunu başardığını belirtir. Bu başarıda köy enstitüsü geleneğinden kendisine kalan “ruh ve becerilerin” etkili olduğunu ifade eder. Bulduğu köye Siirt'ten yılda bir onarım, kalay, sepet örme gibi basit işleri yapan seyyar bir usta gelmektedir. Göreve başlarken yanında götürdüğü birkaç el aletinin yardımıyla bu işleri usta gidince kendisi yapmaya başlar. Sepet örer ve ördüğü sepetleri özellikle buna çok gereksinimi olan köylülere dağıtır. Niyazi Altunya'nın, dilini bilmediği bu insanlarla kurduğu gönül bağı okula gönderilen çocuk sayısının giderek artmasını sağlar. Okula ilk kez altı kız çocuğu gönderilir. Göreve başladığında tuvaleti, banyosu ve

mutfağı olmayan öğretmen odasına yerleşen Niyazi Öğretmen'e köy ağasının üvey annesi Sultan Ana, bunun ailesinin ve köyünün şerefi olduğunu söyleyerek her gün yemek getirmektedir. Kış geldiğinde, Sultan Ana burada kalamayacağını söyleyerek kendisini evlerinde kalmaya ikna eder. Niyazi Altunya Hakkari'ye son gidişinde çeşitli erzaklar alarak Sultan Ana'nın 30 nüfuslu evine yerleşir. Onun eve yerleşmesinden bir süre sonra evin nüfusuna bir bebek daha katılır. Niyazi Öğretmen, bulduğu ağaç parçalarıyla bebeğe bir beşik yapar ve anneye gönderir. Geleneklere göre mümkün olmayan bir şey gerçekleşir ve yeni doğum yapmış kadın gelip kendi dilinde dualar eder. Böylece ailede itibarı iyice yükselen Niyazi Altunya'nın, çalıştığı okuldaki kız öğrenci sayısı da haber yayıldıkça artmaya devam eder. Altunya göreve başlarken yanında getirdiği ilaç çantasıyla köylülerin sağlık problemlerine çare olmaya çalışır, her tür ihtiyaçlarında onlardan biri gibi yardımlarına koşar.

Çocukları okula kazandırmak için yaptıklarını anlattığı “Ördekli Mektupları” adlı yazısı Demet dergisinde yayımlanır. Altunya (1963:127-128) bu yazıda “sepet metodu” dediği yöntemini mizahi bir dille anlatır:

Eğitimde “sepet metodu” vardır dostlar. Ben bunun küçük çapta bir denemesini yaptım, çok iyi sonuç verdi, geniş alana uygulayanlar ve bu metodun ehli olanlar daha verimli sonuçlar almışlardır. Öğrendiğim öteki metotlar ise “bize sıra ne zaman gelecek diye?,” bekleyip duruyorlar.

Niyazi Altunya bu deneyimleriyle, öğretmenliğin sadece bir pedagojik formasyon olmadığının, başarılı bir öğretmen olmanın başlıca yönteminin insanlarla gönül bağı kurmak olduğunun altını çizer.

Bir yıllık kıta hizmetinden sonra kalan sekiz aylık askerlik süresini tamamlamak üzere kendi ilçesi olan Sütçüler'in Sağrak Köyü İlkokuluna atanan Altunya iki yıllık görevin ardından 1966 yılında, hayalini kurduğu Gazi Eğitim Enstitüsü Eğitim (Pedagoji) Bölümünü kazanarak buradan ayrılır. Gazi Eğitim Enstitüsünden mezun

olduktan sonra öğretmen olarak görev almayı istemesine karşın, müfettişe daha çok gereksinim olması nedeniyle Diyarbakır'ın Dicle ilçesine ilköğretim müfettişi olarak atanır. “Görev anlayışının farklı olduğunu” ifade eden Niyazi Altunya, öğretmenleri örgütlediği ve onlarla “yüz göz olup” müfettişlik itibarını zedelediği gerekçesiyle sık sık şikâyet edilir.

Eğitim müfettişliğinin plan inceleyip soruşturma yapmak, evrak imzalamak olmadığını, öğretmene yardım ve rehberlik etmek olduğunu ifade eden Niyazi Altunya müfettişlik mesleğine dair araştırmalarını ve izlenimlerini yıllar sonra “Türkiye’de Düünden Bugüne Eğitim Müfettişliği” kitabında bir araya getirir. Akgül’ün (2014) aktardığı üzere Altunya’nın, “Ben hayatım boyunca aykırı gittim. Müfettişliğim de, öğretmenliğim de, sendikacılığım da aykırıydı. Biz çağdaş eğitim, yenilik adına atarız tutarız; ama ‘Başka türlü nasıl olur’ u pek araştırmayız,” sözleri, onun sorunlara çözüm odaklı yaklaşma anlayışını göstermektedir.

Milliyetçi Cephe Hükümeti tarafından 1973 yılında müfettişlik görevine son verilen Niyazi Altunya, sürgünlerle geçen çalışma yaşamını 1993 yılında emekli olarak sonlandırır. Zorlu çalışma yaşamı boyunca öğrenimini de sürdüren Altunya, kendi ifadeleriyle “çok iyi düşünceler sonucu kurulmuş, Atatürk’ün yakın ilgisini görmüş, Cumhuriyet rejimine düşünsel kaynak olmuş ve uzun yıllar yoksul halk çocukları, özellikle kızlar için tek yüksek öğrenim kapısı olma özelliği taşımış” olan Gazi Eğitim Enstitüsünden mezun olmuştur. Ardından sırasıyla yüksek lisans düzeyinde eğitim veren Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünü, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinin Eğitim Programları ve Öğretim alanında yüksek lisansını, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde doktorasını bitirmiştir. Duygusal bağlarla bağlı olduğunu belirttiği Gazi Eğitim Enstitüsü tarihini, belgelere ve tanıklıklarla dayanarak anlattığı, 25 yıllık bir çalışmanın ürünü olan ‘Gazi Eğitim Enstitüsü: 1926-1980’

adlı kitabı 2006 yılında Gazi Üniversitesi Rektörlüğü tarafından yayımlanmıştır.

Niyazi Altunya Türkiye’de öğretmen örgütlenmesi tarihinin önde gelen tanıklarından ve aktörlerinden biri olarak kamu çalışanlarının 1990’dan sonra sendikal haklarının kazanılmasında tarihi bir adım olan Eğitim-İş Sendikasının kuruluşunda bizzat yer almış ve başından sonuna kadar sendikanın başkanlığını yürütmüştür. Niyazi Altunya’nın ‘Türkiye’de Öğretmen Örgütlenmesi 1906-2015’ adlı kitabında ayrıntılarıyla anlattığı kuruluş sürecine göre o dönemde kamu görevlilerine grevsiz bir sendika hakkı konusunda Anayasa ve yasalarda bir boşluk, daha doğrusu serbestlik söz konusu idi. Öte yandan Birleşmiş Milletler Anayasası’nın, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin, ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) Sözleşmesi’nin örgütlenme, sendika özgürlüğü ve hakkını düzenleyen genel hükümleri yanında, Türkiye’nin 1951 yılında onayladığı 98 Sayılı ILO Sözleşmesi ile 1954 yılında onayladığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Sosyal Şartı tüm çalışan ve çalıştıranlara örgütlenme, sendika, toplu pazarlık hakkı içeren hükümler getiriyordu. Niyazi Altunya’nın ifadeleriyle EĞİTİM-İŞ, iç hukuktaki söz konusu serbestlik ilkesi ile uluslararası hak belgelerine dayanılarak, alanında hak arama mevzuatını önceleyerek kurulan ilk örnektir. Ayrıca Danıştay’ın EĞİTİM-İŞ’in kuruluşuyla ilgili aldığı kararlar sonraki davalarda emsal oluşturmuştur. Sonrasında ülkenin politik atmosferiyle birlikte öğretmen örgütlenmesi de çeşitli değişim ve dönüşüm süreçleri geçirmiş ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan fikir ayrılıkları EĞİTİM-İŞ’in bölünmesine sebep olmuştur. Niyazi Altunya Türkiye’de Öğretmen Örgütlenmesi (1906-2015) adlı kitabında Türkiye’de öğretmenlerin yaklaşık yüz on yıllık örgütlü mücadele sürecini tarihsel bütünlük içerisinde ilk öğretmen örgütünün kurulmasından başlayarak günümüze kadar anlatır.

Altunya (2013) kendi sendika yöneticiliği deneyimi ile kuramsal veriler ışığında uyulması gereken sendikal ilkeleri şöyle sıralamaktadır:

- Sendikal bağımsızlık (Sendikanın işveren, siyasi parti ve oluşumlardan bağımsız olması, bu tür tercihlerin sendikaya taşınmaması)
- İç demokrasi ve katılım (Seçimlerin güvenilir bir şekilde etik ilkelere göre yapılması ve çoğunluk yönetiminin yanı sıra azınlığa da yönetime katılma hakkının tanınması)
- Yetki-sorumluluk dengesi (Yetkili kişilerin aynı zamanda sorumluluk da taşıması)
- Karar süreçlerinde çift yönlülük (Gerekli durumlarda karar mekanizmasının yukarıdan aşağıya ya da aşağıdan yukarıya olacak şekilde ve tüm basamaklardan geçecek şekilde işletilmesi)
- Öncelikler (Dezavantajlı üyeler için ek önlemler alınması)
- Demokratik hiyerarşi (Sendikanın örgütsel yapısının, işverenin birimi bulunan her yerde, onun hiyerarşideki derecesine göre oluşması)
- Örgüt ahlâkı (Baskı, savurganlık, çıkar sağlama, hile yapma vs. davranışlardan uzak durulması)

Altunya (2013) sendikacılık süreci boyunca edindiği deneyimler ve çıkarılan dersler ışığında sendikanın işlevini, “üyelerinin çalışma yaşamından doğan ortak ekonomik, sosyal, mesleki hak ve çıkarlarını koruyup geliştirmek” şeklinde ifade eder. Ayrıca sendikanın, ülkenin varlığını tehlikeye sokan gelişmelere karşı aynı anlayıştaki diğer sendikalarla ve başka demokratik oluşumlarla işbirliği yapabileceğini belirtir. Ona göre böyle durumlarda tek ölçüt sendikanın varlığını, kimliğini, bağımsızlığını tehlikeye sokmamaktır.

Çünkü sendika, mücadele için en gerekli araçtır. Ülke çıkarları için başka örgütlerle birlik ve dayanışmada ortak bir simge olmalı ya da bu tür eylemlere hiç simge kullanılmadan katılım sağlanmalıdır. Türkiye siyasi tarihinde önemli bir mesele olan ve öğretmen örgütlerinde bölünmelere neden olan “ana dilde eğitim” konusunda Altunya'nın (2013) şu görüşleri tartışmaya açıktır:

Anadillerin öğrenilmesi, öğretilmesi gibi temel bir insan hakkı kötüye kullanılarak ülkede birden çok “resmi dil” yaratmaya çalışanların niyetini masum saymaya olanak yoktur.

Eğitim kavramının ideolojilere göre değişebildiğini ve eğitimin her kesim tarafından kendi dünya görüşüne göre kullanılan bir araç olduğunu belirten Altunya (2013), gerçek örgütçülerin bu aracı kullanmada akıllı davranıp gerekli ustalığı göstermeleri gerektiği üzerinde durur:

Sendikal taleplerimizin toplum vicdanında haklılık kazanması için en güçlü aracımız eğitimidir. Eğitime biz sahip çıkmazsak başkaları sahip çıkar, çıkmaktadır da. Köy Enstitülü öğretmenlerin idealistliğini, çalışkanlığını başkalarına kaptırmamalıyız.

Kamuoyundan büyük destek görmüş olduğunu belirttiği 1969 Büyük Öğretmen Boykotu'ndan çıkarılacak önemli dersleri Altunya (2013) şöyle sıralar:

- Eylem; hizmet kolumuzun özelliğine, mesleğimizin saygınlığına ve ağırlığına uygun olmalıdır.
- Eylem; konusuyla sınırlı olmalıdır. Örneğin, eğitim çalışanlarının sıkıntılarını dile getirmek üzere yapılan bir mitingde konuyla ilgisi olmayan sloganlar atılırsa, bu eylemin yararı değil, zararı olur.
- Eylem; kamu vicdanında yer bulmalı, haklı ve yerinde sayılmalı, toplumdan destek görmelidir.

- Başka kuruluşlarla ortak yapılacak eylem; sendikanın özvarlığını, asli işlevini yok saymamalıdır.
- Eylem; fetiş haline getirilmemeli, sık sık yinelenmemeli, eylem için eylem yapılmamalıdır.

Niyazi Altunya çalışma yaşamı süresince sadece görevini en iyi şekilde yerine getirmekle kalmamış, haksız ve hukuksuz uygulamaların da karşısında olmuştur. Soruşturmalar ve sürgünlerle sonuçlanan bu karşı duruşun tek başına yeterli olmadığını belirtmiş ve örgütlü mücadele gücünün altını çizmiştir.

Altunya aynı zamanda doktora tezine de konu olan eğitim hakkı konusuna çalışmalarında yer vermiştir. Ona göre (2013) eğitim temel bir insan hakkıdır ve başka hak ve özgürlükleri kullanılır hâle getiren, hatta bazılarının ortaya çıkmasını sağlayan bir haktır. Çünkü görülecek iyi bir eğitim, en temel insan hakkı olan yaşam hakkının daha yeterli ve sağlıklı kullanılmasını sağlayacaktır. Aileden temel bilgi ve becerilerin elde edilmesiyle başlayan ve yeterli eğitim hakkıyla devam eden eğitim sürecinin, öğrenme özgürlüğü olmadan sürmesi mümkün değildir. Nitekim, meslek sahibi olma, haklarını bilme ve kullanma bilincine sahip olma, bir özne olarak yönetime katılma, başkalarının hak ve özgürlüklerine saygılı olma, çevreyi koruma gibi bir çok sorumluluk, hak ve özgürlük, eğitim ve öğrenim görmeyi gerektirmektedir (Altunya, 2013:37):

Eğitim; bilimsel düşünmeyi geliştirme, akli özgürleştirme, çocuklara ve gençlere yön duygusu kazandırma, yaşamsal becerileri öğretme, demokrasi ve yurttaşlık bilinci uyandırma gibi çok önemli işlevlere sahiptir.

Eğitim; aynı zamanda öteki hak ve özgürlükleri doğuran ve onları emzirip geliştiren temel bir insan hakkıdır.

Eğitim; devrim, değişim ve yenilenme bilincini yaratıp geliştiren, toplumsal dönüşümü hızlandıran en önemli araçtır. Gerçek devrimciler eğitimin uyarma ve yönlendirme gücünden yararlanırlar. Onun için Atatürk, devrimleri kökleştirmede öncelikle eğitime ve öğretmenlere el uzatmıştır. Onun

başöğretmenliği bir gösteri değil, bir liderin sorumluluk bilincinin gereği idi.

Bugün gelinen noktada eğitimin ticarileştirilmesi, okullarda eğitim ortamlarının sağlıksızlığı, eğitim içeriklerinin bilimsellikten uzak ve yetersiz oluşu, liyakat ilkesine uyulmadan yapılan yönetici atamaları sonucu eğitimin kötü yönetiliyor olması, öğretmen yetiştirmedeki karmaşa ve öğretmenlerin ekonomik ve sosyal haklarındaki yetersizlikler Altunya'nın eğitim sorunlarına dair üzerinde durduğu önemli başlıklardır. Ona göre Türkiye'de eğitim hakkını gerçekleştirmenin hukuksal bir sorun değil, bir politika sorunudur.

Niyazi Altunya eğitim hakkının gerektiği gibi sağlanmasının koşulu olarak birtakım değerlendirmelerde bulunmaktadır (2013:335):

- Eğitim sorununu çözenin temel koşulu, halktan yana, önceliği sosyal devlete veren ve eğitime yatırım yapan siyasal iktidarın bulunmasıdır. Okulda yaşam hakkını korumayı da içeren ve uzun yıllar isteyen eğitim hizmeti, ciddi yatırım ister. Türkiye'de bunu yapmayan iktidarın fazla bahanesi yoktur. Bu konuda aileler yıllardır gerekli özveriye göstermişlerdir.
- Eğitim hakkı, okula kavuşma ile sınırlı değildir. Akla dayanmayan, kişiliği özgürleştirmeyen, sağlıklı yaşamı sağlamayan eğitim, gerçek anlamda hak değildir. Onun için din ve ahlak eğitimi adı altında, gerek okullarda, gerekse resmi ve özel yurtda yürütülen baskı ve koşullandırmanın önüne geçilmelidir. Bu konuda ailelerin de uyanık olması gerekir. Aileler verdikleri vergi ve oylara sahip çıkmalıdır. Öğretmen sendikaları programlara ve uygulamaya sokulan dogmalarla mücadele etmelidirler.
- John Dewey'in, "Öğretmen ne kadar iyiye, eğitim de o kadar iyidir" sözü bugün de geçerlidir. Gelişen teknoloji öğretmenin yerini tutamayacağı gibi, tam aksine teknoloji ancak iyi öğretmenin elinde işe yarayacaktır. Eğitimin gerçek bir hak olabilmesi için, iyi yetişmiş, bilime inanmış, meslek ahlakı, sorumluluk duygusu yüksek, varlık nedeninin öğrenciler olduğuna inanan öğretmenlerin varlığına bağlıdır. Bu, yetişkin eğitimi için de geçerlidir. Öğretmenlerin sendikalarına bu konuda da çok büyük sorumluluk düşmektedir.

Niyazi Altunya'nın, Türkiye'nin eğitim tarihi içerisinde önemli gördüğü konu başlıklarından biri de öğretmenlerin nitelikleri ve yetiştirilmeleridir. Türkiye'nin öğretmen yetiştirme deneyiminin çok

zengin olduğunun ve bu deneyimden yararlanılması gerektiğinin altını çizmiştir. Bu konudaki tespit, görüş ve önerilerini ‘Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Deneyimi 1848-2018’ adlı araştırmasında özetlemiştir. Altunya (2018:4) bu çalışmanın yazılma amacını “bu kitapçıkta; zamanı kısıtlı olanlarla konuya başlangıç yapmak isteyenlere, ülkemizde öğretmen yetiştirme konusundaki birikim ve deneyimin kısa ve öz olarak tanıtılması amaçlanmaktadır” sözleriyle ifade etmiştir. Özberk’in (2011:66) belirttiği üzere Altunya, mesleğine her koşulda sevgi ve saygı duyduğunu, son yıllarda kendisini en çok üzen şeyin öğretmenlerin çok az okuması olduğunu şöyle ifade etmiştir:

Öğretmenliği kendim seçmedim, seçme şansım da yoktu. Ama çok sevdim. Onunla akademik, pratik yönden çok ilgilendim. Hiçbir sürgün, ceza benim öğretmenliği sevmemi engelleyemedi. Öğrencilerle yüz yüze gelince tüm öfkemi, sorunlarımı rafa kaldırıyorum. Hiçbir zaman, bu paraya bu kadar çalışılır, demedim. Bunu diyenlerden nefret ederim. Benim öğretmenlerim böyle düşünselerdi ben olmazdım.

Niyazi Altunya’ya göre, Cumhuriyet devrimcilerinin eğitim sorununu çözmek için ilk el attığı konu öğretmen yetiştirmeydi ve devrimin kültürü imparatorluktan kalan zihniyetle yaratılamaz ve yayılamazdı. Cumhuriyet’in ilk on yılında öğretmen yetiştirme açısından laikleştirme, yasal düzenleme, statü belirleme, değişik modeller oluşturma ve eleman yetiştirme bakımından önemli bir birikim yaratıldığını ifade eden Altunya, buna rağmen devamında gösterilen çabanın öğretmen yetiştirmeye ve öğretmen açığını kapatmaya yetmediğini belirtir. Niyazi Altunya bugün gelinen noktada eğitim fakültelerindeki mekan ve altyapı yetersizliği, öğrenci ve aday kaynağı seçimi, eğitim ikliminin olumsuzluğu şeklinde sıraladığı sorunların çözümü için, meslek kuruluşlarının görüşleri de alınarak, MEB ve eğitim fakülteleri temsilcileri ile öğretmen yetiştirme standartlarının belirlenmesi gerekliliğinin altını çizer. Her iki kurum eşgüdümünde öğretmen yetiştirmeye ilgili kısa ve uzun erimli bir planın yapılması,

yapılacak olan plana göre belirlenen sayıda yetiştirilecek öğretmen adaylarının sınavla seçilip burslu okutulması gerektiği üzerinde durur.

Niyazi Altunya 1979’da ayrı bir “Eğitim Üniversitesi” açılması görüşünü ilk ortaya atan kişidir. Ayrıca, açılacak *eğitim üniversitelerinin* branş sayısı bakımında hayli zengin olacağını ve başka ülkelerde de bunun başarılı örnekleri olduğunu belirtmektedir. Bunun için, üç büyük ilde birer eğitim üniversitesi, durumu uygun olan diğer üniversitelerde de okul öncesi eğitim, sınıf ve iş eğitimi öğretmeni yetiştiren eğitim fakültesi ya da bölüm açılmasını önerir. Yine lisansüstü eğitim de *eğitim üniversitelerinin* çatısı altında olacaktır. Altunya’nın değerlendirmeleri ağırlıklı olarak öğretmen yetiştiren kurumların yapılanması ve programları üzerinde toplanmaktadır.

Niyazi Altunya’nın çalışmalarına konu olan bir diğer başlık ise laiklik ve laik eğitim konusudur. Altunya Türkiye’de laiklik ve laik eğitim tartışmalarının yeniden güncel hâle gelmesinin nedenini, son yıllarda din istismarcılığının yoğunluk kazanması ve laikliğin amacından saptırılması çabaları olduğunu belirtir. Devamında, Cumhuriyet’in ilanıyla birlikte kurulan yeni devlet düzenini “Ortada dinsel inancına sıkı sıkıya bağlı halkla kurtarılmış bir ülke ve onların özgürleşmesi amacıyla kurulmuş yeni bir siyasal rejim vardı” şeklinde tanımlar (Altunya, 2010). Cumhuriyet rejimi tanrı egemenliği yerine ulus egemenliğine dayalı bir düzeni hayata geçirebilmek için din ve devlet işlerini birbirinden ayırmış ve bu doğrultuda yasal düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemeler laik devlet düzenini kurma ve pekiştirme yanında, bireyin inanç özgürlüğünü de garanti altına almaktadır (Altunya, 2010:18):

Ancak, o yıllarda Cumhuriyet rejiminin değerleri ile çoğunluğu cahil bir kitlenin dinsel gereksinmesi arasında bir denge kurmak da kolay değildi. En ufak bir ödün verme durumunda gerek genel, gerekse mesleki din eğitiminin, yıkılan teokratik düzenin değerlerini geri taşıyacağı kuşkusuz devrimcileri ciddi biçimde kaygılandırıyordu. “Dinle devlet işlerini ayırdık” demek sorunu

çözmüyordu. Bunları Devletin gözetim ve denetiminden tümünden uzaklaştırmak; din hizmetlerinin ve din eğitiminin cemaatlere bırakılması demek olurdu ki, devrimciler bunu göze alamazlardı. Çözüm, eski Türk devletleri ile Osmanlı Devleti'nin din işlerini devlet gözetiminde tutma geleneği ile modern laiklik kavramı arasında bir denge kurmaktı. Din eğitimi de bu denge üzerinde gidecekti.

Kuruluş sürecinden itibaren yapılan düzenlemeler, değişen hükümetlerin ideolojik bakış açılarına göre şekil değiştirmiş, din ve devlet arasındaki ilişki bir türlü laik eksene oturtulamamış ve çözülemeyen bir dizi sorun güncelliğini korumaya devam etmiştir. Niyazi Altunya'nın yaşam öyküsü Türkiye'nin geçirdiği ekonomik, toplumsal ve politik değişim/dönüşüm sürecinin eğitim alanına yansımaları bağlamında toplumsal bir bellek olma özelliği taşımaktadır. Köyde dünyaya gelmiş bir çocuğun yazgısını kırmasıyla şekillenmiş olan yaşamı, Niyazi Altunya'yı Türkiye aydınlanma tarihinin önemli bir figürü hâline getirmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte laikliği benimsemiş ve ortak değerler etrafında birleşmiş bir ulus yaratmada eğitim, önemli bir araç olmuş ve bu yolda atılan adımlar yoksul yetenekli köy çocuklarına eğitim ve öğrenim şansı tanımıştır. Bu çocuklardan biri olan Niyazi Altunya'nın bilinci bu idealler etrafında yoğunlaşmış, laiklik ve ulusçuluk ilkesi düşünce dünyasının temelini oluşturmuştur. Köyde doğup büyümüş bir çocuğun, yazgısını kırarak ülkenin önemli kurumlarında eğitim alabilmesinin, Cumhuriyet kazanımlarının bir sonucu olduğu söylenebilir. Bu yönüyle Niyazi Altunya'nın yaşam öyküsü, bir dönemi ve bir kuşağı tanımak ve anlamak için önemli bir kaynaktır. Türkiye eğitim tarihinin, bugünü ve geleceği şekillendirmede rehberlik edecek büyük bir birikime sahip olduğunu her fırsatta dile getiren Niyazi Altunya'nın araştırmaları, bu birikime katkı sunmak adına yapılmış kapsamlı çalışmalardır.

KAYNAKÇA

- Akgül, S. (2014). Niyazi Altunya, Niyazi Altunya'yı Anlatıyor. *Öğretmen Dünyası*, 417, 39-54.
- Altunya, N. (1963). Ördekli Mektupları. *Demet Dergisi*. 127-128.
- Altunya, N. (1963). Bu Kızlar, Yarınki Analar. *İmece Dergisi*. 25, 16-17.
- Altunya, N. (2000). *Eğitimde Geleceğe Bakış*. İstanbul.
- Altunya, N. (2003). Anayasa Açısından Türkiye'deki Eğitim ve Öğrenim Hakkı. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Altunya, N. (2006). *Gazi Eğitim Enstitüsü*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Altunya, N. (2009). *Milli Eğitimde Mustafa Necati Dönemi*. İstanbul: Uygun Basım.
- Altunya, N. (2013). *Eğitimcilerin Sendikası Nasıl Olmalı Neler Yapmalı*. Ankara: Eğitim-İş Kültür Yayınları.
- Altunya, N. (2014). *Köy Enstitüsü Sitemi Toplu Bakış*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Altunya, N. (2014). *Türkiye'de Dünden Bugüne Eğitim Müfettişliği*. Ankara: Eğitim-İş Kültür Yayınları.
- Altunya, N. (2015). *Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip*. Ankara: Eğitim-İş Kültür Yayınları.
- Altunya, N. (2015). *Maarif Teşkilatı Hakkında Bir Layiha (1926)*. Ankara: Eğitim-İş Kültür Yayınları.
- Altunya, N. (2018). *Türkiye'de Eğitim Bilimleri Öğretimi Başlangıçtan 1965'e Kadar*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Altunya, N. (2018). *Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Deneyimi (1848-2018)*. Ankara: Öğretmen Dünyası.
- Çelebioğlu, S. (2007). Türk Edebiyatı'nda Modern Biyografinin Doğuşu (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Dursun, O. (2013). Örgütlenme ve Meslek Örgütü. *Bilgisayar Mühendisleri Odası Dergisi*. Erişim adresi: <https://dergi.bmo.org.tr> (16 Nisan 2019 tarihinde erişim sağlanmıştır.)

- Güçlü, F.(2014). Ülkemizin Yetiştirdiği Değerli Bir Eğitimci ve Bilim Adamı. *Öğretmen Dünyası*. 417- 53.
- Güvercin, G. (2015). Biyografik Araştırmalar ve Biyografik Anlatı Görüşmesi. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed). Niteliksel Araştırma Yöntemleri (ss. 172-184). İstanbul. Anı Yayıncılık.
- Kara, Ç. (2017). Biyografi: Etnograflar İçin Yöntem Ve Öneriler. *Millî Folklor*, 29 (116), 74. Erişim adresi: <http://www.millifolklor.com> (8 Şubat 2019 tarihinde erişilmiştir.)
- Kirby, F. (1961). *Türkiye’de Köy Enstitüleri*. Ankara: İmece Yayınları.
- Merriam, S.B. (2015). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (S.Turan, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Narlı, M. (2009). *Yazınsal Türler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Öner, N. (2016). *İlköğretmen Okullarında Bir Zamanlar: Isparta Gönen İlköğretmen Okulu*. Erişim adresi: <https://books.google.com.tr>
- Özberk, F.(2011) Niyazi Altunya: Örgütçü Bir Cumhuriyet Öğretmeni. *Bilim ve Ütopya*, 202, 66-81.
- Özdemir, E. (2007). *Yazınsal Türler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Sarıhan, A. (2014, Eylül). Örgütçü Altunya: Yiğidi Öldür, Hakkını Yeme. *Öğretmen Dünyası*. 417, 47-49.
- Türk Dil Kurumu (1998). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yentürk, N. (2014). Niyazi Altunya’nın Eğitimci Kişiliği. *Öğretmen Dünyası*. 417, 54-55.
- Yıldız, A. (2014). *Öğretmenliğin Dönüşümü*. Ankara: Kalkedon Yayınları.

EK 1: BİBLİYOGRAFYA

Niyazi Altunya'ya Ait Çalışmalar:

Altunya, N. (1978). Teftiş ve Değerlendirme.

Altunya, N. (1993). Anahatlarıyla Özlük ve Meslek Sorunlarımız, Ankara: Eğitim İşkolu Kamu Görevlileri Dizisi.

Altunya, N. (1996). EĞİTİM-İŞ Deneyimi, Ankara: Ürün Yayınları.

Altunya, N. (1996). EĞİTİM-SEN: Değerlendirme ve Öneriler.

Altunya, N. (1996). Eğitim Hakkı.

Altunya, N. (1996). İlköğretim Okulları İçin Hayat Bilgisi 2.

Altunya, N. (1996). İlköğretim Okulları İçin Hayat Bilgisi 3.

Altunya, N. (1998). İlköğretim Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi 7.

Altunya, N. (1998). İlköğretim Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi 8.

Altunya, N. (1999). Eğitim Sorunumuza Kuşbakışı: Görüş ve Öneriler, Ankara: Ürün Yayınları.

Altunya, N. (1999). Lise Demokrasi ve İnsan Hakları.

Altunya, N. (2002). Köy Enstitüsü Sisteminin Düşünsel Temelleri, Ankara: Düzgün Yayınları.

Altunya, N. (2003). Eğitim Fakülteleri İçin Vatandaşlık Bilgisi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Altunya, N. (2003). Anayasa Hukuku Açısından Türkiye'de Eğitim ve Öğrenim Hakkı, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı. (Aslı Doktora Tezi)

Altunya, N. (2006). Gazi Eğitim Enstitüsü: 1926-1980, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını.

- Altunya, N. (2008). Eğitimde Geleceğe Bakış, Ankara: Düzgün Yayınları.
- Altunya, N. (2009). Milli Eğitimde Mustafa Necati Dönemi, Ankara: Uygun Basım.
- Altunya, N. (2011). Türkiye’de Laiklik ve Din Eğitimi, Ankara: Can Matematik Eğitim Yayınları.
- Altunya, N. (2013). Eğitimcilerin Sendikası Nasıl Olmalı / Ne Yapmalı?, Ankara: Eğitim-İş Yayınları.
- Altunya, N. (2014). Köy Enstitüsü Sistemi: Toplu Bakış, İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Altunya, N. (2014), Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati 1894-1 Ocak 1929, Ankara: Eğitim-İş Kültür Yayınları.
- Altunya, N. (2014). Türkiye’de Düünden Bugüne Eğitim Müfettişliği, Ankara: Eğitim-İş Kültür Yayınları.
- Altunya, N. (2015). Türkiye’de Öğretmen Örgütlenmesi 1906-2015, Ankara: Eğitim-İş Kültür Yayınları.
- Altunya, N. (2015). Türkiye’de Ulusal Eğitimin Kuruluş Süreci, Ankara: Eğitim-İş Eğitim Yayınları.
- Altunya, N. (2015). Maarif Teşkilatı Hakkında Bir Layiha (S.C. Antel’in bu yazısını yeni harflere aktardı.), Ankara: Eğitim-İş Kültür Yayınları.
- Altunya, N. (2015). Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip, Ankara: Eğitim-İş Eğitim Yayınları.
- Altunya, N. (2017). Öncü Milli Eğitim Bakanlarından Saffet Arıkan, Ankara: Pegem Yayınları.

Altunya, N. (2018). Türkiye’de Eğitim Bilimleri Öğretimi Başlangıçtan 1965’e Kadar, Ankara: Pegem Akademi.

Altunya, N. (2018). Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Deneyimi, Ankara: Öğretmen Dünyası.

Mektuplar:

Altunya, N. (1963). Ördekli Mektupları. *Demet Dergisi*. 127-128.

Altunya, N. (1963). Bu Kızlar, Yarınki Analar. *İmece Dergisi*. 25, 16-17.

Niyazi Altunya’ya Dair Yazılar:

Arıkan, Z. (2009). Orta Muallim Mektebi’nden Gazi Eğitim Enstitüsü’ne, Yeniden İmece, 106.

Arıkan, Z. (2011). Milli Eğitimde Mustafa Necati Dönemi, Yeniden İmece, Kitaplar Arasında.

Apaydın, R. (2007). Gazi Eğitim Enstitüsü, abece Eğitim ve Ekin Dergisi – Kitap Tanıtımı, 254.

Bakırcıoğlu, R. (2008). Gazi Eğitim Enstitüsü’nden Köy Enstitülerine-1 – abece Eğitim ve Ekin Dergisi, 259.

Binbaşoğlu, C. (2007). Gazi Eğitim Enstitüsü, Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü: 1926-1980, Çağdaş Eğitim Yeni Çıkan Kitaplar, 341, 17-20.

Binzet, A.C. (2007). Gazi Eğitim Enstitüsü 1926-1980, Cumhuriyet Ankara.

Bulut, R. (2008). Dr. Niyazi Altunya ve Gazi Eğitim Enstitüsü, Öğretmen Dünyası, Değerlerimiz.

Çağlar, D. (2007). Gazi Eğitim Enstitüsü, Çağdaş Eğitim, Yeni Çıkan Kitaplar, 344, 45-46.

- Gerede, İ. (2005). Köy Enstitüleri ve Niyazi Altunya, Sakarya.
- İncebayraktar, Ö. (2007). Gazi Eğitim Enstitüsü” kitabı ve Dr. Niyazi Altunya, abece Eğitim ve Ekin Dergisi, Kitap Dünyasından. 250.
- Karakuş, H. (2007). Anıt Okul Anıt Kitap, abece Eğitim ve Ekin Dergisi – Kitap Dünyasından, 255.
- Öztürk, C. (2008). Türkiye’de Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Tarihi Literatürü, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 12, 487-519.
- Poyraz, O. N. (2007). Bir Öncü Kurumun Öyküsü: Gazi Eğitim Enstitüsü, Öğretmen Dünyası, Öğretmenin Kitaplığı.
- Yağcı, Ö. (2007). Dr. Niyazi Altunya’dan ‘Gazi Eğitim Enstitüsü Tarihi’ – Toplumsal Koşullardan Yaratılmış Bir Sentez, Cumhuriyet Kitap, Sayı 918.